

מדרש רבה

אמור – אין יתרון לבעל הלשון

הרב יצחק שילת

ויקרא רבה, אמור, פרשה כו

רבי יוסי ממלחיא ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמרו, מצינו תיבוקות בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, והנה דוד מצלי עליהו, הדא הוא שדוד אומר (תהלים יב, ח): אתה ה' תשמרם, אתה ה' נטר אוריתיהון בלבבון, [עפ"י (תהלים יב, ח)]: תנצרך מן הדור זה לעולם, מן הדור ההוא שהוא חייב כליה, אחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונפלין, אלא על ידי שהיו בהם דילטורין היו נפלין, הוא שדוד אומר (תהלים נז, ה): נפשי בתוך לבאם, לבאם זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה. (תהלים נז, ה): אשכבה להטים, זה דואג ואחיתפל שהיו להוטין אחר לשון הרע. (תהלים נז, ה): בני אדם שניהם חנית וחצים, אלו אנשי קעילה דכתיב בהם (שמואל א כג, יא): היסגרני בעלי קעילה בידו. (תהלים נז, ה): ולשונם חרב חדה, אלו הזיפים דכתיב בהון (תהלים נד, ב): בבוא הזיפים ויאמרו לשאול, באותה שעה אמר דוד וכי מה השכינה עושה בארץ (תהלים נז, ב): רומה על השמים אלהים, סלק שכינתה מביניהון. אבל דורו של אחאב כלו עובדי עבודת כוכבים היו, ועל ידי שלא היו בהו דילטורין היו יוצאין למלחמה ונצחיו, הוא שעובדיה אמר לאליהו (מלכים א יח, ג): הלא הגד לאדני וגו' ואכלכלם לחם ומים, אם לחם למך מים, אלא מלמד שהיו המים קשים לו להביא יותר מן הלחם, ואליהו מרזי בהר הכרמל ואומר (מלכים א יח, כב): אני נותרתי נביא לה' לבדי, וכל עמא ידעי ולא מפרסמי למלכא. אמר רבי שמואל בר נחמני אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות, אמר להם מפני שפרצתי גדרו של עולם. תני רבי שמעון בן יוחאי הנחש פרץ גדרו של עולם תחלה לפיכך נעשה ספקלטור לכל פורצי גדרות. אמרו לו למך אתה נושה, מה אתה מועיל, ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, ואת נושה וממית. אמר להם (קהלת י, יא): אם ישך הנחש בלוא לחש, אפשו דאנא עביד כלום אלא אם מתאמר לי מן עלייתא. אמרו לו למך אתה נושה באבר אחד וארסך מהלה בכל האברים, אמר להם ולי אתם אומרים (קהלת י, יא): אין יתרון לבעל הלשון, דיתייב ברומי וקטל בסוריא, בסוריא וקטל ברומי, ולמך קורא שלישי, שהוא הורג שלשה, האומר, המקבלו והנאמר עליו. עובדא הוה בגבר דהות ליה פלה בישא והות צמידה אמרה לשון ביש, והוה מפייס יתה תרין זמניו ביומא, חד ברמשא וחד בצפרא, אמר לה אנא בעי מינה דלא תימרין לשון ביש, מה עבדת אזלת ואמרת לבעלה הדיו אבוק בעי לשמשא יתי, ואי לית את מהימנת לי עול אתית לרמשא ואת משכח יתיה יתיב ומפייס לי, אזל ורצד עלוי וקמא יתיה קאים גחין וסיח יתה. אמר כבר מלא קושטו, מה עבד מחא לאבוי וקטליה. אובילין יתיה לדינא ואתחייב קטולין, ולהייתא אנתתא דאמרת על אבוי לשון הרע ואיתחייבא קטולין, ואשתכח לשנא קטל תלתיהון. ובימי שאול הרג ארבעה, דואג שאמר, שאול שקבלו, אחימלך שנאמר עליו, אבנר למך נהרג, אמר רבי יהושע בן לוי אבנר נהרג על שעשה דמו של נערים שחוק, הדא הוא דכתיב (שמואל ב ב, יד): ויאמר אבנר אל יואב יקומו נא הנערים

דף מקורות

וישחקו לפנינו. רבי שמעון בן לקיש אמר על שהקדים שמו לשם דוד, הדא הוא דכתיב (שמואל ב ג, יב): וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתיו לאמר למי ארץ, והכי כתב ליה מאבנר לדוד. ורבנן אמרו על ידי שהיה לו לשאול להתפייס בדוד ולא הניחו אבנר, שאמר לו דוד (שמואל א כד, יא): ואבי ראה גם ראה, אמר ליה מה את בעי, מן גלגוי דידך בסירה הועדה, כד אתון למעגל. אמר לו (שמואל א כו, יד): הלוא תענה אבנר, בכנף אמרת בסירה הועדה, חנית וצפחת בסירה הועדה. ויש אומרים על ידי שהיה ספק בידו למחות בשאול על נוב ולא מחה.